

HET STUDIEJAAR 1964-1965

REDE

UITGESPROKEN OP DE 20ste SEPTEMBER 1965
BIJ HET EINDE VAN HET STUDIEJAAR 1964-1965

DOOR DE RECTOR MAGNIFICUS

PROF. IR. W. F. EIJSVOOGEL

H. VEENMAN & ZONEN N.V. • WAGENINGEN

*Mijne Heren leden van het Bestuur der Landbouwhogeschool,
Dames en Heren,*

Nu het studiejaar 1964-1965 ten einde is, zal het voor de laatste maal mijn taak zijn om U verslag uit te brengen over het weder-
varen van de Landbouwhogeschool in dit jaar. Zoals in vorige jaren zal ik een bepaald aspect van organisatie of studie iets meer uitvoerig belichten. Voor dit jaar koos ik daarvoor: de plaats die de Landbouwhogeschool kan innemen in het werk t.b.v. de in ontwikkeling zijnde landen. Daar de ontwikkelingslanden de laatste tijd in het centrum der belangstelling staan en ik in deze materie redelijk goed thuis ben, leek het mij een aantrekkelijk onderwerp om in mijn laatste rede te behandelen. In verband met de omvang van de stof zie ik mij daardoor echter genoodzaakt een aantal zakelijke gegevens slechts terloops te vermelden. Ik vertrouw dat U zich daarbij zult willen neerleggen. Meer uitvoerige inlichtingen daarover zijn als bijlage aan de gedrukte tekst van deze rede toegevoegd.

Wij willen echter allereerst hen gedenken, die ons in het afgelopen studiejaar ontvielen.

Op 30 september 1964 overleed na een langdurige ziekte de directeur van het Landbouwonderwijs, Ir. N. J. A. VAN KEULEN, die als vertegenwoordiger van de Minister van Landbouw en Visserij zitting had in het Bestuur van onze hogeschool.

Het is U allen bekend hoeveel Ir. VAN KEULEN voor onze hogeschool en voor onze studenten tot stand gebracht heeft in de jaren, waarin hij als directeur van het Landbouwonderwijs optrad. Ondanks zijn ernstige ziekte heeft hij zich tot het laatst ingezet voor de belangen van het hoger landbouwonderwijs en ik wil daarom gaarne van deze plaats nog eens getuigen van onze diepe erkentelijkheid voor het vele dat hij door zijn persoonlijke inspanning voor de Landbouwhogeschool heeft weten te bereiken.

Op 25 februari 1965 overleed de student D. K. T. SIJPKENS, die zich aan onze hogeschool voorbereidde voor het kandidaatsexamen in de bodemkunde en bemestingsleer. Zeer onverwacht werd zijn veelbelovende studie afgebroken; ons medeleven gaat uit naar zijn zwaar getroffen ouders.

Op 18 januari 1965 overleed na een langdurige ziekte de technicus A bij het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt, J. DE

KRUIJF, terwijl op 23 juli plotseling overleed de tuinman bij de Afdeling Plantenveredeling, J. HOKSBERGEN, een oude getrouwe die gedurende meer dan 40 jaren de Landbouwhogeschool heeft gediend. Hun heengaan was een verlies voor onze instelling.

Ter voorziening in de vacature ontstaan door het overlijden van Ir. VAN KEULEN werd door de Minister van Landbouw en Visserij met ingang van 16 oktober 1964 Ir. P. VAN DER SCHANS benoemd tot vaste vertegenwoordiger van de Minister in het Bestuur van de Landbouwhogeschool. In het afgelopen studiejaar is gebleken dat Ir. VAN DER SCHANS de Landbouwhogeschool een warm hart toedraagt.

Prof. Dr. E. W. HOFSTEE, wiens benoeming als lid van het Bestuur van de Landbouwhogeschool op 27 september a.s. zou eindigen, heeft zich bereid verklaard de functie van bestuurslid van de Landbouwhogeschool nog een aantal jaren te vervullen. Bij Koninklijk besluit van 21 augustus ll., no. 86, is Prof. HOFSTEE opnieuw benoemd tot lid van het Bestuur. Het verheugt ons dat de Landbouwhogeschool van zijn deskundig inzicht verder profijt zal kunnen trekken.

Van Prof. E. BROUWER, die zoals ik in mijn vorig verslag reeds vermeldde, bij de aanvang van dit studiejaar zijn ambt als hoogleraar moest neerleggen wegens het bereiken van de leeftijdsgrens, nam de hogeschoolgemeenschap op 9 oktober 1964 hartelijk afscheid. Het verheugt mij hier te kunnen memoreren dat aan collega BROUWER door de Academische Raad van de Rijkslandbouwhogeschool te Gent een eredoctoraat is toegekend, hetwelk hem bij de plechtige opening van het academiejaar 1965/1966 zal worden verleend.

Ook Prof. Dr. D. M. DE VRIES, die als lector in het botanisch graslandonderzoek sedert januari 1949 en als buitengewoon hoogleraar sedert september 1955 de hogeschool belangrijke diensten heeft bewezen, moest zijn werkkring beëindigen wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd, die voor buitengewoon hoogleraren helaas nog steeds de grens vormt. Bij het beëindigen van zijn loopbaan aan het Instituut voor Biologisch en Scheikundig Onderzoek van Landbouwgewassen namen wij op 24 juni 1965 in een zeer hartelijke sfeer officieel afscheid van hem. In verband met het afnemen van examens zal hij zijn ambt als hoogleraar echter blijven vervullen tot 1 okt. a.s. Bij zijn afscheid bleek eens te meer hoeveel studenten door de bezielende leiding van collega DE VRIES bij hun studie aan de Landbouwhogeschool gestimuleerd zijn en welke grote waardering hij alom geniet.

Het Bestuur van de Sint Radboudstichting deelde ons mede, dat Prof. Dr. J. J. G. A. KOCKELMANS, buitengewoon hoogleraar in de wijsbegeerte, in verband met zijn vertrek naar de Verenigde Staten

van Amerika, om ontheffing van zijn ambt had verzocht, welk ontslag hem eervol werd verleend.

Prof. Mr. Dr. J. A. VAN PRAAG, die sinds 1947 als docent in de Spaanse taal aan onze hogeschool optrad, heeft zijn taak in verband met het bereiken van de leeftijdsgrens aan het einde van dit studiejaar neergelegd. Hij wist zijn onderwijs op vaardige wijze aan te passen aan de behoeften van degenen, die zich op een functie in één van de Spaanstalige gebieden voorbereiden. Hiermede heeft hij velen een dienst bewezen.

Zoals U bereids uit de verschillende mededelingen in de pers zult hebben vernomen is Prof. Ir. F. HELLINGA bij Koninklijk besluit van 12 april 1965, no. 29, voor de komende periode van 3 jaren benoemd tot Rector Magnificus van de Landbouwhogeschool. Daar de Wet op het hoger landbouwonderwijs mogelijkheden opent om de hoogleraar, die belast wordt met het ambt van Rector Magnificus, te ontslaan van een deel van zijn taak als hoogleraar, zijn door de Senaat en het Bestuur aan de Minister van Landbouw en Visserij voorstellen gedaan om te komen tot de benoeming van een tweede hoogleraar in de cultuurtechniek, op welke voorstellen gunstig werd beschikt. In verband hiermede werd Dr. Ir. R. H. A. VAN DUIN, adjunct-directeur van de Rijksdienst IJsselmeerpolders, benoemd tot buitengewoon hoogleraar aan de Landbouwhogeschool met ingang van 21 september 1965, welke benoeming naar wij hopen met ingang van het studiejaar 1966/1967 zal kunnen worden omgezet in een gewoon hoogleraarsschap in de cultuurtechniek. Wij prijzen ons gelukkig op deze wijze een versterking te krijgen voor de door de vele studenten thans zeer omvangrijke onderwijsstaak in de afdeling Cultuurtechniek, terwijl de wetenschappelijke verdienste van Dr. VAN DUIN waarborgt dat ook aan het onderzoek de nodige aandacht zal worden gewijd.

Bij Koninklijk besluit van 19 juli 1965, no. 21, werd Dr. Ir. L. J. PONS, sedert het vorig jaar hoogleraar aan de universiteit van Amsterdam, benoemd als opvolger van collega EDELMAN. Dr. PONS is in Wageningse kringen geen onbekende. Hij heeft een uitstekende naam als bodemkundige en beschikt over een ruime, ook buitenlandse, ervaring. Wij waarderen het zeer Dr. PONS bereid te hebben gevonden het werk van zijn leermeester voort te zetten; wij waarderen eveneens de houding van de vakgenoten in Amsterdam, die Dr. PONS natuurlijk node zien vertrekken doch hem de vrije hand hebben gelaten bij zijn beslissing.

Aan mijzelf werd wegens het bereiken van de leeftijdsgrens met ingang van 21 september 1965 eervol ontslag verleend. In verband hiermede werd de lector Ir. D. A. KRAIJENHOFF VAN DE LEUR voorgedragen voor een benoeming tot hoogleraar in de hydraulica. Het lectoraat in de hydraulica, waartoe gerekend moeten worden een

aantal daarbij aansluitende onderwerpen uit de hydrologie en de grondwaterbeweging, nam wetenschappelijk reeds sedert meerdere jaren een geheel zelfstandige plaats in. Het zal voor collega KRAIJENHOFF VAN DE LEUR, die aan het wetenschappelijk onderzoek een belangrijke uitbreiding heeft kunnen geven en wiens werk ook internationaal waardering geniet, een grote voldoening zijn dat daaraan thans een volwaardige plaats is toegekend.

Voor het onderwijs in bevoeiing en in dat voor landontginning kon nog geen voorstel worden gedaan. Op verzoek van het Bestuur zal ik dus mijn colleges daarin in het komende jaar tijdelijk voortzetten.

Verschillende voorzieningen moesten worden getroffen in verband met het sterk gestegen aantal studenten. Bij het laboratorium voor Organische Scheikunde werd Dr. H. C. VAN DER PLAS tot lector benoemd, terwijl bij het Laboratorium voor Natuurkunde de wetenschappelijk hoofdamtenaar Dr. P. J. BRUYN, die reeds lang een deel van het onderwijs verzorgde, eveneens een benoeming tot lector ontving. Ook voor het onderwijs in de Erfelijkheidsleer zijn voorstellen gedaan voor de benoeming van een lector, terwijl ter vervanging van onze aftredende collega DE VRIES eveneens een leerkracht met volle dagtaak zal worden aangesteld. Wanneer men bedenkt dat het aantal studenten sedert ik het rectoraat aanvaardde meer dan verdubbeld is, behoeft dit alles geen verwondering te wekken.

Zoals ik reeds in mijn vorig verslag vermeldde was door de Minister van Landbouw en Visserij machtiging verleend tot het indienen van een voordracht voor een lector ten behoeve van het marktonderzoek. Met ingang van 1 januari 1965 werd daarop Dr. Ir. M. T. G. MEULENBERG, wetenschappelijk ambtenaar 1e klasse bij de afdeling Staathuishoudkunde benoemd tot lector in de markt- kunde en het marktonderzoek.

Voorts is, in verband met de door de Senaat geuite wens, de studenten in de richting landhuishoudkunde gelegenheid te bieden zich te bekwamen op het gebied van belastingzaken welke samenhangen met het grondgebruik, door de Minister goedgevonden een cursus in te stellen in belastingrecht en hiervoor een docent te benoemen. Daarnaast zullen deskundigen uit de praktijk in staat worden gesteld onze studenten, die zich in deze richting willen specialiseren, in kennis te stellen van de vraagstukken, welke aan het grondgebruik verbonden zijn. Hiertoe zullen jaarlijks een aantal praktische oefeningen op dit gebied verzorgd worden.

Nu sedert enige jaren de mogelijkheid is geopend voor studenten, die voor waterzuivering belangstelling hebben, een enigszins gewijzigde studie in de Cultuurtechniek te volgen, was het noodzakelijk bij het onderwijs over iemand te beschikken die in zijn werk nauw met deze tak van wetenschap verbonden is. In verband

hiermede werd met ingang van 21 september 1965 tot buitengewoon hoogleraar in de waterzuivering benoemd Dr. P. G. FOHR, Hoofd van de Afdeling Industrierwater van de Vereniging Krachtwerktuigen te Amersfoort.

In verband met de ziekte van Prof. Dr. Ir. J. F. KOOLS, die gelukkig weer een deel van zijn werkzaamheden heeft kunnen hervatten, werden aan de heren Ir. J. A. LASSCHUIT en Ir. N. A. DEN HARTOG opnieuw opdrachten verstrekt tot het verzorgen van colleges, respectievelijk in de boshuishoudkunde en in de bosexploitatie. Ik wil niet nalaten van deze plaats mijn bewondering uit te spreken voor collega KOOLS, voor de geestkracht waarmee hij de ernstige handicap die door zijn ziekte is ontstaan, tracht te overwinnen.

Ook dit jaar werden door deskundigen van buiten de Landbouwhogeschool een aantal onderwerpen voor studenten behandeld. Zo werd door Dr. J. P. M. WOUDEBERG, wetenschappelijk hoofdamtenaar bij het K.N.M.I. te De Bilt, een cursus over enige onderwerpen uit de landbouw-meteorologie verzorgd, terwijl Dr. Ir. B. VERHOEVEN, verbonden aan de bodemkundige afdeling van de Directie IJsselmeerpolders te Kampen, een serie colleges over buitendijkse gronden gaf.

Door Mevr. Dr. A. EDELMAN-VLAM werden ook dit jaar weder een aantal voordrachten over toponymie, dorpsvormen en verkaveling gehouden.

Ir. R. A. L. LINCKLAEN ARRIËNS werd, in verband met de pensionering van Ir. J. H. DE HAAN, met ingang van 1 maart 1965 belast met het geven van colleges in de landhuishoudkundige problematiek van de landbouwontwikkeling in de ontwikkelingslanden.

Wat de wettelijke voorzieningen betreft, dient vermeld te worden dat de inpassing van de Wet op het Hoger Landbouwonderwijs in de Wet op het Wetenschappelijk Onderwijs in het verslagjaar nog niet tot stand kwam. De Landbouwhogeschool kon daardoor nog niet de zelfstandigheid verkrijgen, die aan de zusterinstellingen reeds enige jaren is toegefallen.

Zoals ik reeds in mijn vorig verslag memoreerde, is het bij het onderzoek naar de redenen van de verlenging van de studieduur de Senaat opgevallen dat de redactie van de kandidaatsexamens in feite weinig gelukkig is. Indien ook voor het eerste gedeelte van het kandidaatsexamen een afgerond gesloten examen was vastgesteld zou dit de programmering van de studie voor de student gemakkelijker maken. Een voorstel tot wijziging van het Landbouwhogeschoolstatuut in deze zin werd door de Senaat ingediend en door het Bestuur overgenomen en bij de Minister voorgebracht.

Een andere mogelijkheid van verkorting van de studieduur wordt gezien in het mogelijk maken van kleine veranderingen in de in het statuut vastgestelde programma's der kandidaatsexamens. Herhaaldelijk komt het n.l. voor dat een student alleszins verant-

woord een ingenieursstudie wil volgen, die niet geheel bij één der kandidaatprogramma's past. In een dergelijk geval moet hij thans in een z.g. extra-vak examen afleggen bij het kandidaatsexamen. Dit kan vermeden worden indien kleine afwijkingen van deze programma's door de Senaat kunnen worden goedgekeurd. Een voorstel hiertoe werd eveneens ingediend.

Bij Koninklijk besluit van 21 augustus 1965 (Stb. 386) werd het Landbouwhogeschoolstatuut in deze zin gewijzigd. Tevens is daarin geregeld op welke voorwaarden aan het diploma van Landbouwkundig ingenieur is verbonden de bevoegdheid tot het geven van onderwijs in een of meer van de vakken biologie, scheikunde, natuurkunde en economie.

Zoals reeds werd opgemerkt is de toename van het aantal studenten wel enigszins ontstellend. Algemeen werd verwacht dat de jaren 1965 en 1966 een grote toename zouden vertonen; deze verwachtingen werden echter reeds voor het studiejaar 1964-'65 belangrijk overtroffen. Ingeschreven werden 415 eerstejaars studenten voor volledig onderwijs. Daar in 1963-'64 slechts aan 99 studenten het ingenieursdiploma kon worden uitgereikt — deze stammen vanzelfsprekend uit een periode toen het aantal aankomenden veel geringer was — steeg het totaal aantal ingeschrevenen voor volledig onderwijs tot 1805. Daar voor het studiejaar 1965-'66 zich wederom een groot aantal eerstejaars heeft aangemeld en wederom slechts 99 studenten in het afgelopen jaar afstudeerden, zal het totaal aantal ingeschrevenen binnenkort vermoedelijk de 2000 bereiken. Ter vergelijking moge dienen dat het aantal studenten in het studiejaar 1958-'59, van de eerstejaars waarvan dit jaar een aantal zijn afgestudeerd, 948 bedroeg.

Het zal een ieder duidelijk zijn dat een dergelijke toename grote problemen schept. Allereerst natuurlijk bij de propaedeutische studie, waar de college-zalen dit jaar overvuld waren. Het is verheugend te kunnen constateren dat althans op dit gebied in het komende jaar geen probleem zal bestaan. Door goede samenwerking van alle betrokken instanties is in minder dan een jaar tijds aan de Hollandseweg een modern geoutilleerde semi-permanente collegezaal voor 600 hoorders, met alles wat daarbij behoort, tot stand gebracht. Voorwaar een fraaie prestatie, waarvoor dan ook alom waardering bestaat.

Het behoeft echter geen betoog dat daarmee het probleem niet is opgelost. In het bijzonder de laboratoriumruimte is voor de verdere opleiding van een dergelijk aantal studenten bij lange na niet toereikend. Zoals in vorige jaren meermalen werd vermeld zijn plannen opgesteld voor een omvangrijke nieuwbouw, doch bouwen — en in het bijzonder het bouwen van gecompliceerde inrichtingen voor hoger onderwijs — brengt vele problemen mee. Helaas

kan slechts op enkele lichtpunten gewezen worden. Het gebouw voor Tuinbouwplantenteelt met bijbehorend fytotron kwam gereed en werd in gebruik genomen. De hoogleraren WELLENSIEK en DOORENBOS zijn hierover natuurlijk zeer verheugd daar Tuinbouwplantenteelt een richting is die veel studenten trekt.

Het nieuwe gebouw voor Fytopathologie vordert goed en zal waarschijnlijk in het komende jaar — dus voor daar de grote toevloed van studenten aankomt — gereed komen. Hetzelfde geldt voor het complex gebouwen voor Pluimveeteelt, dat in de aangrenzende gemeente Rhenen verrijst. Hiermede is echter alles gezegd; de hoognodige nieuwbouw voor Veeteelt is nog niet uit het ontwerpstadium gekomen en voor de eveneens uiterst urgente nieuwbouw voor Levensmiddelenleer is men zelfs nog niet met het ontwerp begonnen.

Gelukkig werd veel medewerking ondervonden van de Rijksgebouwendienst voor het treffen van tijdelijke voorzieningen. Achter het gebouw voor Erfelijkheidsleer werd een ruime en doeltreffend ingerichte barak gebouwd, terwijl in het souterrain van Scheikunde een voorlopige werkruimte voor Biochemie werd tot stand gebracht. In het komende jaar zal dit Scheikundecomplex nog met een barak worden uitgebreid. In de oude scheikundegebouwen werd door verbouwing tijdelijk werkruimte geschapen voor verschillende collega's uit de sector der α -wetenschappen. Van het definitieve gebouw voor deze groep werd een voorlopig ontwerp vervaardigd; het daarvoor benodigde terrein, gelegen naast het nieuwe lyceum, is aangekocht.

Gehoopt moet worden dat met de verbouwing van enige andere gebouwen eveneens spoed zal worden betracht. Zowel voor Cultuurtechniek als voor Plantkunde zijn de bestaande gebouwen reeds nu te klein voor het aantal studenten; binnen enkele jaren zal daar een noodtoestand ontstaan.

Ik wil deze in mineur gestelde beschouwing niet besluiten zonder een woord van waardering voor de tegemoetkomende houding van het Ministerie van Landbouw inzake de noodzakelijke personeelsuitbreiding. Nadat het Bestuur in het in 1960 opgestelde tien-jarenplan ramingen had ingediend voor de personeelsformatie die nodig zou zijn bij de toen reeds te voorziene uitbreiding van het aantal studenten, heeft men binnen het raam van het mogelijke alles gedaan om de Landbouwhogeschool hierin tegemoet te komen. Indien dit niet het geval was geweest zou de toestand nog veel ernstiger zijn.

Het zou mij te ver voeren de verschillende activiteiten op wetenschappelijk gebied volledig te vermelden. Slechts aan een drietal kan niet worden voorbijgegaan.

Van 26 t/m 29 april werd het driejaarlijkse wetenschappelijke symposium gehouden waarvoor het Landbouwhogeschoolfonds de

nodige gelden verstrekt. Het onderwerp was ditmaal celdifferentiatie. De belangstelling overtrof de verwachtingen, in het bijzonder ook die uit het buitenland.

Van 28 juni t/m 3 juli werd te Wageningen het internationale graslandcongres gehouden. Ook hier was de opkomst van deskundigen, waaronder velen uit het buitenland, zeer groot.

Van 5 t/m 9 juli organiseerde het Laboratorium voor Virologie tezamen met het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek een internationaal symposium over plantevirussen, dat eveneens goed bezocht was.

Aan een aantal collega's en wetenschappelijke ambtenaren werden onderscheidingen toegekend. Ook bij de vermelding hiervan zal ik mij dienen te beperken.

Ir. G. G. BOLHUIS en Mejuffrouw Dr. C. J. GORTER werden ter gelegenheid van de verjaardag van Hare Majesteit de Koningin benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau.

Prof. Dr. H. J. DEN HERTOOG ontving van het Nederlands fonds voor chemie de Prof. Holleman-prijs als onderscheiding voor zijn wetenschappelijk werk op het gebied van heterocyclische verbindingen, pyridine en zijn derivaten in het bijzonder.

Mejuffrouw Dr. C. J. GORTER ontving op 5 juni 1965 de Médaille van de Universiteit van Luik, terwijl Dr. Ir. R. A. H. LEGRO een bronzen medaille ontving van de Société Nationale d'Horticulture de France.

Prof. Dr. J. DE WILDE werd benoemd tot corresponderend lid van de Académie d'Agriculture de France.

Het Landbouwhogeschoolfonds stelde ook dit jaar een prijs beschikbaar voor landbouwwetenschappelijke publikaties, die van bijzondere kwaliteiten getuigen. Deze prijs werd toegekend aan Dr. Ir. L. BRADER voor zijn publikatie „Etude de la relation entre le scolyte des rameaux du caféier *Xyleborus Compactus* Eichh. et sa plante-hôte”.

Voor verdere bijeenkomsten en verleende onderscheidingen moet ik dus verwijzen naar de bijlage van deze rede, evenals voor een opgave van de bezoeken die hoogleraren en wetenschappelijke ambtenaren aan het buitenland brachten.

Vermeld dient echter te worden dat ik in september 1964 een kort bezoek aan de Landbouwhogeschool te Warschau bracht en in februari 1965 aan het Institut Pertanian te Bogor. Bij het eerste bezoek was ik vergezeld van de collega's 'T HART, VAN RIEMSDIJK, STEGENGA en VISSER. Het bezoek verliep in een zeer hartelijke sfeer en na afloop werden afspraken gemaakt voor uitwisseling van hoogleraren en wetenschappelijke ambtenaren. Door mij onbekende redenen zijn hieromtrent nog geen voorstellen uit Warschau ontvangen.

Ook het bezoek te Bogor verliep in een zeer prettige sfeer. Hier

is echter het bezwaar dat zolang de nieuwe hogeschool die men doende is te bouwen niet gereed is, er geen ruimte is om vreemdelingen te ontvangen. Voor een bespreking over stages van Indonésische landbouwkundige ingenieurs aan de Landbouwhogeschool zal, naar verluidt, binnenkort een hoogleraar naar Nederland komen.

De buitenlandse praktijk der studenten, die zich naar de ontwikkelingslanden denken te begeven, baart met het stijgen van het aantal steeds groter zorgen. Gelukkig vallen weer enige gunstige aspecten te vermelden.

Door de steun van het Landbouwhogeschoolfonds, de Rockefeller Foundation en het bedrijfsleven is het mogelijk gebleken een tiental studenten van verschillende richtingen een langdurige praktijk te verschaffen ter bestudering van de problemen van de moderne rijstcultuur. Het reisplan omvat vijf maanden Suriname, bezoeken aan Jamaica, Californië, Japan en Taiwan, vier maanden Philippijnen en tenslotte een maand Thailand. De reis ving aan in september 1964 en verloopt tot dusver naar wens.

De door collega BURINGH georganiseerde praktijk van bodemkundige studenten naar Turkije, die ik reeds in mijn vorig verslag vermeldde, verliep eveneens uitstekend en wordt dit jaar herhaald.

De voorbereiding van het studiecetrum te Paramaribo, waarover ik eveneens in mijn vorig verslag sprak, vordert goed; een wetenschappelijk ambtenaar en enige studenten zijn dit jaar vertrokken.

Ook in de studentenwereld werden de gedachten vanzelfsprekend in sterke mate ingenomen door de grote toevloed van nieuw aangekomenen. Ruimtelijk staan de verenigingen er niet slecht voor; ook de bouw van de laatste sociëteitsvernieuwing, die van K.S.V. St. Franciscus Xaverius, is aangevangen. Doch men realiseert zich dat met deze grote toevloed het oude patroon, waarin iedereen elkaar kende, verloren gaat. Hoe dit zal worden opgelost moet afgewacht worden; het is verheugend dat men zich er op bezint.

Verheugend is ook dat een door verkiezing gevormde algemene vertegenwoordiging, De Wageningse Studentenraad, tot stand kwam. Dit vergemakkelijkt het contact met de rector, de dekaan en andere bij het onderwijs betrokkenen.

Betreffende de activiteiten der studentenverenigingen moet ik volstaan met te vermelden dat *Unitas Studiosorum Vadae* een opgewekt lustrum vierde. Als motief was gekozen de „avant garde”-gedachte. Het peil der voordrachten was uitstekend en deze trokken dan ook veel belangstelling. Ook de lustrum-almanak is het lezen alleszins waard.

De huisvesting der studenten dreigde in het begin van het studiejaar geheel vast te lopen. Uiteindelijk vond een ieder onderdak, zij

het dikwijls primitief en voor een deel buiten Wageningen. Voor het komende jaar is de situatie gunstiger omdat de reeds in mijn vorig verslag genoemde drie kleine studentenflats, die tezamen plaats bieden aan 122 studenten, gereed kwamen. Een woord van hulde past hier aan de architect POSTEL en de aannemer KLEINRENSINK. De bouwtijd, iets meer dan een jaar, is uitzonderlijk kort en de afwerking fraai. Verder werd het door de bewoners verlaten tehuis voor ouden van dagen aan de Grindweg tijdelijk door de Gemeente ter beschikking gesteld van de studenten, waarmede wederom 36 kamers gewonnen werden. Toch blijft de bouw van een nieuwe grote studentenflat op korte termijn urgent; een ontwerp hiervoor is in behandeling.

Wat de groep betreft, die zich in hogeschoolverband aan de belangen der studenten wijdt, dient vermeld te worden dat bij de aanvang van het studiejaar Ds. S. VUYK, predikant te Oosterbeek, optrad als studentenpastor vanwege de Remonstrantse Broederschap. Wij wensen Ds. VUYK gaarne succes toe bij zijn werk. Met de overige studentenpastores was de samenwerking als steeds uitstekend.

Onze dekaan Drs. VAN DER HAAR heeft zich reeds geheel ingewerkt, zijn arbeid geniet alom waardering. De vraag kan rijzen of hij gezien de omvang daarvan, ook op administratief gebied, niet enige steun behoeft.

In verband met het steeds stijgend aantal studenten werd besloten de functie van hogeschoolarts tot een volwaardige te maken. Wij waren zo gelukkig de arts A. DRIJVER bereid te vinden deze functie te aanvaarden.

Thans zou ik dan Uw aandacht willen vragen voor het onderwerp: de plaats van de Landbouwhogeschool in het werk ten behoeve van de in ontwikkeling zijnde landen. Het is bekend dat de agrarische ontwikkeling van deze landen, primair in verband met de voedselvoorziening, nog steeds grote zorgen baart en de Landbouwhogeschool kan dus niet ontbreken bij het streven naar verbetering.

Men kan bij dit vraagstuk verschillende aspecten onderscheiden. Allereerst activiteit in het buitenland als organisatie, verder en ten dele daarmede verbonden de mogelijkheid om hier te lande studenten en gevorderden uit de ontwikkelingslanden op te leiden en tenslotte de opleiding van Nederlanders — studenten en gevorderden — voor de arbeid in deze landen. De opleiding van personen op lager wetenschappelijk niveau wil ik buiten beschouwing laten omdat hiervoor een goede mogelijkheid bestaat bij het Institute of Tropical Agricultural Education te Deventer.

Activiteit in het buitenland als Landbouwhogeschool kennen wij tot heden niet. Dit is enigszins vreemd omdat hiervan in het

buitenland uitnemende voorbeelden bestaan, die groot nut gesticht hebben in de ontwikkelingslanden. Laten wij deze voorbeelden allereerst even de revue laten passeren.

Een zeer doeltreffende en wetenschappelijk volkomen verantwoorde activiteit heeft plaats gevonden in het Verenigde Koninkrijk. Na de wereldoorlog is in Engeland opgericht de Inter University Council waarin alle Britse universiteiten vertegenwoordigd zijn. De Council geeft advies aan universiteiten overzee en desgevraagd aan de Britse Regering. Zij werkt verder nauw samen met het Committee on University Secondment, het advieslichaam voor de geldelijke bijstand. Het arbeidsveld is bewust beperkt tot de kleinere staten die vóór de wereldoorlog tot het Britse Imperium behoorden en thans grotendeels onafhankelijk zijn; India en Pakistan b.v. vallen er buiten.

De periode van het belangrijkste werk van de Inter University Council ligt kort na de wereldoorlog. Men heeft toen de University of London gevraagd de algehele supervisie te voeren over de in het bijzonder in Afrika en West Indië aanwezige of op te richten University Colleges. Programmering en onderwijs werden verzorgd in nauw contact met Londen en aan de studenten werden diploma's van de University of London uitgereikt. Dikwijls werden leden van de staf uit Londen uitgezonden om bij de examens tegenwoordig te zijn. Dit heeft tot een hoog wetenschappelijk peil in de nieuwe universiteiten geleid en nu deze langzamerhand geheel zelfstandig zijn geworden werkt dit nog altijd na. Op het ogenblik zijn er nog slechts enkele contacten tussen Engelse universiteiten en de universiteiten overzee en bepaalt het werk zich voornamelijk tot propaganda onder de leden van de staf om tijdelijk functies te vervullen aan de universiteiten in de ontwikkelingslanden.

In Frankrijk bestonden vóór de wereldoorlog geen inrichtingen van hoger onderwijs in de koloniën doch werden — en worden — altijd plaatsen gereserveerd voor abituriënten van het middelbaar onderwijs overzee. Gelet op de sterke concurrentie die voor deze plaatsen, in het bijzonder aan de z.g. Grandes écoles, bestaat was dit een belangrijke tegemoetkoming. Na de wereldoorlog zijn enige nieuwe inrichtingen van hoger onderwijs in Afrika opgericht doch men krijgt niet de indruk dat dit een grote omvang heeft aangenomen. Wel werken nog steeds vele duizenden Fransen bij onderwijs van iedere aard in de nieuwe geaffileerde Afrikaanse staten.

In Indonesië waren vóór de wereldoorlog reeds enige inrichtingen van hoger onderwijs opgericht waarvan de oudste, de Technische Hogeschool te Bandung, reeds in 1919. Bij de Japanse inval was men juist doende om een universiteit van Indonesië te stichten. Na de oorlog is daar nog een tiental jaren door Nederlanders onderricht gegeven, daarna is het contact geheel verloren gegaan.

Tenslotte iets over de Verenigde Staten van Amerika waar de ac-

tiviteit van de universiteiten in de laatste tien jaar sterk is uitgebreid. Hoewel oorspronkelijk aangevangen door enkele van de zeer grote universiteiten met eigen geld of steun van de bekende grote Foundations wordt deze activiteit tegenwoordig toch grotendeels verwezenlijkt door contracten, die de Agency for International Development (A.I.D.) sluit met universiteiten. Waar in de U.S.A. ca. 2000 „colleges” en „universities” bestaan is het niet gemakkelijk met cijfers de omvang van deze activiteit duidelijk te maken. Sprekend is echter dat in 1964 slechts met 6% van het aantal inrichtingen van Hoger Onderwijs contracten waren gesloten en dat van de 119 deelnemende inrichtingen een tiental 46% van het totaalbedrag, dat met de contracten gemoeid is, moesten verwerken. Van meer belang voor de Landbouwhogeschool is wellicht een vergelijking met de 98 „State Universities and Land-Grant Colleges”, waaraan steeds landbouwkundige faculteiten verbonden zijn. Van deze hadden 76 contracten met de A.I.D., 40 voor projecten overzee en 63 voor de training van studenten uit de ontwikkelingslanden. Met deze contracten was voor het jaar 1964 een bedrag van ruim 43 miljoen dollar gemoeid; het totaalbedrag der contracten beliep in maart 1964 176,7 miljoen dollar. De activiteit op landbouwkundig gebied verwerkt daarvan vermoedelijk een vrij groot deel.

Het valt niet te verwonderen dat bij de uitvoering van deze contracten moeilijkheden zijn ontstaan. De Amerikaanse universiteiten zijn in sterke mate onafhankelijk en zien hun activiteit niet gaarne aan banden gelegd. De ambtenaren van het A.I.D. waren echter, ten dele met recht, bezorgd over de besteding der gelden. Bovendien verstond men elkaar veelal slecht bij de „planning” van de hulp en kwam deze daardoor niet uit de verf. De Director van het A.I.D. heeft daarom JOHN GARDNER, tot voor kort President van de Carnegie Corporation en thans Secretary for Health, Education and Welfare van het Federal Government, aangezocht om een rapport uit te brengen. Dit in 1964 uitgebrachte en alomtgewaardeerde rapport „A.I.D. and the universities” is de grondslag geweest voor een in juli 1964 door het A.I.D., het U.S. Department of Agriculture en de Association of State Universities and Land-Grant Colleges belegde International Rural Development Conference. Uit de verslagen van deze conferentie blijkt dat de problemen van de universiteiten in Amerika niet veel verschillen van die bij ons: sterke toename van het aantal studenten en schaarste aan bekwame wetenschapsmensen, die interesse hebben in onderwijs. Daardoor over het algemeen weinig geneigdheid om aan het werk in de ontwikkelingslanden deel te nemen en zeker niet wanneer men daarbij aan nauwe financiële banden wordt gelegd. In verband hiermee werden op de conferentie enkele goede principes vastgelegd:

- a) Het werk moet zowel ten voordeel strekken aan de universiteit in het ontwikkelingsland als aan de Amerikaanse universiteit. De Amerikaanse universiteit moet zich bij wijze van spreken inleven in het land overzee en het eigen onderwijs daarvan laten profiteren. Zakelijke voorzieningen moeten worden getroffen in die zin dat extra personeel moet worden aangesteld om de leemten, die door de vertrekkenden ontstaan, te vullen, en dat extra kredieten o.a. voor onderzoek moeten worden beschikbaar gesteld.
- b) De contracten moeten over tenminste vijf jaar lopen en voor ten minste twee jaar moeten de bedragen gefixeerd worden.
- c) Contracten moeten bij voorkeur met een universiteit gesloten worden. Contracten met personen zijn weinig doeltreffend, met groepen personen van verschillende universiteiten zijn zij risikant omdat dan het succes veelal afhangt van de kwaliteiten van de leider van de Missie.
- d) Door de universiteit moet een uitvoerig plan worden overgelegd. Is dit eenmaal goedgekeurd dan geschiedt de uitvoering onder verantwoordelijkheid van de universiteit.

Ik ben met voordacht enigszins uitvoerig op speciaal de Amerikaanse ervaring ingegaan omdat wij ons deze het meest ten nutte kunnen maken. De Verenigde Staten toch verkeren in dezelfde positie als wij, hulp verlenen bij de ontwikkeling zonder door voorafgaande koloniale verbanden gesteund of gehinderd te worden. Daar het niet wel in te zien is dat de Nederlandse universiteiten en hogescholen zich aan de besproken vorm van zeer nuttige hulpverlening zouden kunnen onttrekken — in feite bestaat daarvan reeds een voorbeeld door de samenwerking van de Technische Hogescholen te Delft en Eindhoven met de Universiteit van Nigeria — kunnen wij van de Amerikaanse ervaring veel leren. Wanneer wij ons eigen geval nader beschouwen springen daarbij naar mijn mening twee punten naar voren:

- a) De Landbouwhogeschool moet zich tot één of hoogstens twee landen beperken teneinde de gewenste integratie van de ontwikkelingsarbeid met de eigen instelling ten volle tot zijn recht te doen komen.
- b) Daar de gelden verkregen zullen worden uit de begrotingspost voor bilaterale projecten moet vooraf overeenstemming worden verkregen met het Bureau Internationale Technische Hulp. Het project moet daarbij vanzelfsprekend grondig bestudeerd worden teneinde teleurstellingen te voorkomen. Daarna moet de uitvoering onder verantwoordelijkheid van de Landbouwhogeschool geschieden; deze treedt dus op als Nederlands partner bij het contract. O.m. door de aanwezigheid te Wageningen van het Internationaal Agrarisch Centrum kunnen wij deze ver-

antwoordelijkheid op ons nemen; het moet echter vaststaan dat het voor dit werk noodzakelijke personeel extra op de formatie van de Landbouwhogeschool wordt gebracht. Dit is een conditio sine qua non voor het slagen van een dergelijke altijd langjarige associatie.

In het voorgaande ben ik met voordacht niet ingegaan op de arbeid voor het onderzoek hoewel deze toch voor de ontwikkelingslanden van het grootste belang is. Beperkte bedragen voor onderzoek, dienende om de taak overzee naar behoren te verrichten, moeten vanzelfsprekend in de beschikbaar gestelde gelden worden opgenomen. In de Amerikaanse rapporten wordt er met klem op gewezen bij de toewijzing daarvoor niet te schriel te zijn. Doch het z.g. gerichte onderzoek, waaraan in de ontwikkelingslanden thans veelal grote behoefte bestaat omdat daardoor de agrarische productie daadwerkelijk kan worden opgevoerd, ligt grotendeels buiten de sfeer van de Landbouwhogeschool. Toch zou het onjuist zijn hier in de toekomst geen aandacht aan te besteden; in het grote agrarische centrum toch, dat te Wageningen door de Landbouwhogeschool en de vele instituten gevormd wordt, kan op dit terrein nuttig werk gedaan worden. Natuurlijk zal dit grote bedragen eisen — een moederinstituut in Nederland met enige dochter-instituten overzee is wel het minste dat daarvoor nodig is — doch men zou hierdoor aan de voedselproductie in de ontwikkelingslanden onschatbare diensten kunnen bewijzen. Van het standpunt van mijn betoog moet dit echter slechts als een — wellicht waardevolle — suggestie worden beschouwd.

Wij komen thans aan de tweede activiteit die de Landbouwhogeschool in het ontwikkelingswerk zou kunnen bezig houden n.l. het opleiden van buitenlanders uit de betrokken landen. Ter inleiding zou ik willen vermelden dat over het van principiële standpunt al dan niet wenselijke van een dergelijke opleiding in Nederland reeds uitvoerig van gedachten is gewisseld. Ik moge volstaan met de conclusies hierover van een door de Stichting voor Internationale Samenwerking der Nederlandse Universiteiten en Hogescholen (NUFFIC) in 1961 ingestelde commissie onder voorzitterschap van Prof. SCHERMERHORN, aan wie de vraag was voorgelegd hoe in Nederland onderwijsbijstand aan de ontwikkelingslanden zou kunnen worden gegeven. Het in 1964 verschenen rapport van deze commissie komt tot de conclusie dat hoewel bijstand in het land zelf over het algemeen te verkieszen is boven het naar Nederland laten komen van studenten, men dit laatste uit praktische overwegingen toch zal moeten aanvaarden. Men zal dan echter niet moeten proberen deze mensen in het Nederlands onderwijssysteem in te passen, doch voor hen afzonderlijke cursussen moeten organiseren. De laatste conclusie is voor de Landbouwhogeschool wellicht

nog belangrijker dan voor de andere Nederlandse instellingen van hoger onderwijs omdat reeds gebleken is dat ons onderwijs zodanig verschilt van dat van instellingen van hoger landbouwonderwijs in den vreemde dat inpassing zeer bezwaarlijk is. Zelfs het organiseren van aanvullend onderwijs blijkt geen oplossing te geven omdat het middelbaar onderwijs in deze landen zo sterk afwijkt van het onze.

In het rapport van de Commissie Schermerhorn worden normen gegeven voor deze cursussen: zij moeten betrekking hebben op gebieden, die nauw verband houden met de economische en sociale ontwikkeling; men moet steeds er op bedacht zijn dat de overgedragen kennis geïntegreerd moet worden in een niet-westers patroon; in de kortst mogelijke tijd moet een optimale hoeveelheid kennis overgedragen worden. Vooral het laatste is belangrijk, een lang verblijf in Nederland werkt ongunstig. Als maximum duur stelt de Commissie twee jaar. De voertaal moet Engels en zo mogelijk ook Frans zijn.

Erkend moet worden dat aan de Landbouwhogeschool op dit gebied tot dusver weinig is gedaan. Het enige voorbeeld is de jaarlijkse drainage-cursus van drie maanden, terwijl een cursus bodemkunde van langere duur waarschijnlijk in het volgende jaar zal aanvangen en de dit jaar voor het eerst gehouden cursus voor nematologie wellicht ook levensvatbaarheid zal bezitten. Alle deze cursussen laten echter slechts een gering aantal leerlingen toe. De meer omvangrijke jaarlijks terugkerende zomercursus op het terrein van de landbouwvoorlichting kan, hoe nuttig ook, nauwelijks in dit verband genoemd worden, omdat de meerderheid van de deelnemers uit Europa afkomstig is.

De voornaamste reden dat te Wageningen zo weinig op dit terrein gedaan wordt, terwijl dit toch naar algemeen inzicht zo belangrijk zou zijn, is het ontbreken van faciliteiten op het gebied van onderwijs en huisvesting. Door het sterk toegenomen aantal studenten is het onmogelijk cursisten onder te brengen in de gebouwen van de Landbouwhogeschool en de discussies over nieuwbouw voor dit doel slepen zich reeds jaren voort. Naar verluidt is thans een architect aangewezen voor het maken van een definitief ontwerp. Men kan daarvan slechts zeggen: het werd tijd.

Wij moeten ons overigens wel realiseren dat een contract, als besproken, van de Landbouwhogeschool met een landbouwkundige inrichting van hoger onderwijs in één der ontwikkelingslanden ons voor problemen zal stellen. Er bestaat dan vanzelfsprekend bij de meer intelligente studenten in een dergelijk land behoefte om hun studie aan onze instelling te voltooien. De Amerikanen zijn daarmee liberaal en kunnen dit ook zijn omdat men studenten met de Bachelor's graad kan toestaan een Master's Degree te halen. In ons onderwijsstelsel past dit echter niet. Wij zullen ons moeten inspan-

nen daarvoor t.z.t. een oplossing te vinden. Promoveren voor een enkele zeer intelligente student blijft natuurlijk altijd mogelijk.

Thans nog iets over onze eigen opleiding. Het is gebruikelijk met enige voldoening te constateren dat een niet onbelangrijk percentage van onze afgestudeerden in de ontwikkelingslanden werkzaam is. Hebben wij ons wel eens afgevraagd of onze opleiding voor deze ingenieurs doeltreffend was? Men moet erkennen dat dit niet het geval is, al was daarvoor wel degelijk aanleiding. Hoe ontstond toch deze opleiding toen na 1950 het contact met Indonesië snel verminderde? Eerst als een verlengstuk van de oude op Indonesië gerichte opleiding, een verlengstuk gebaseerd op een oud statuut waardoor de nieuwe weg alleen gevonden kon worden door persoonlijk initiatief van collega's. Daarna in 1956 het nieuwe statuut waarvan de voorbereiding echter reeds stamt uit de jaren 1953-'54; de afwerking van wettelijke voorzieningen kost tijd. Dit statuut stamt dus uit de jaren toent men nog weinig ervaring had en, erger, moet dienen voor een wereld die sindsdien geweldige veranderingen heeft ondergaan. Geen wonder dat men bij de hantering daarvan dagelijks de leemten voelt.

Het zou mij te ver voeren om deze materie grondig te bespreken en ik zou mij daarbij trouwens op terrein begeven waarop ik niet deskundig ben. Ik wil U echter één voorbeeld geven, n.l. dat van mijn eigen richting tropische cultuurtechniek. Bij de opzet werden informaties ingewonnen bij verschillende afgestudeerden in het buitenland en de conclusie was dat een niet onbelangrijk aantal der afgestudeerden een plaats zouden kunnen vinden als leider of adviseur van landbouwondernemingen. Het onderwijs werd dus o.m. gericht op praktische en organisatorische beheersproblemen, kennis van eenvoudige wegen en bruggen, kennis van grondverzetmachines en landbouwwerktuigen, kennis ook door sociologische studie van de mentaliteit van de inheemse werknemer.

Ik behoef U nauwelijks te zeggen wat van deze verwachting terecht gekomen is: niets. De Europese landbouwonderneming is uit de tropen praktisch verdwenen en de afgestudeerden werken bij de grote ontginningsmaatschappijen en de internationale organisaties of zijn terecht gekomen in een van de vele betrekkingen waarin men in het leven zijn eigen weg vindt. Bij een nieuwe opzet zou het studieprogramma dus geheel anders opgebouwd moeten worden. Ik ben er van overtuigd dat meerdere collega's dergelijke voorbeelden kunnen noemen. Nu de door mij aangestipte mogelijkheid tot beperkte wijziging der examenprogramma's aanvaard is, zal een eerste begin met een zeer nodige herziening kunnen worden gemaakt.

Belangrijker wellicht is dat de verdeling van het onderwijsprogramma in richtingen de studie van en het onderwijs in veel om-

vattende onderwerpen min of meer bemoeilijkt. Een eenvoudig voorbeeld daarvan is erosiebestrijding, een onderwerp dat reeds sedert 30 jaar in de Verenigde Staten van groot belang wordt geacht. Voor het onderwijs hierin is te Wageningen nog geen bevredigende oplossing gevonden. Het eist samenwerking tussen bodemkundigen, cultuurtechnici en plantenteeltdeskundigen. Willen wij niet achterblijven dan zal op korte termijn een werkgroep gevormd moeten worden die voorstellen doet om dit onderwerp voor de studenten toegankelijk te maken. Een gecombineerd ingenieursvak gebaseerd op de kandidaatsvakken der drie genoemde richtingen zal vermoedelijk de oplossing zijn.

Moeilijker, want omvangrijker, ligt het probleem bij de „planning” van nieuwe landbouwvestigingen of de reconstructie van bestaande onbevredigende vormen van landgebruik en het meest gecompliceerd ligt het bij de bestudering van de gevolgen in economisch en sociaal opzicht van een verbetering van het agrarisch milieu. Onze organisatie schiet hierin duidelijk te kort. Zowel voor de z.g. „integrated surveys” als voor „agricultural development planning” worden in Nederland b.v. cursussen voor vreemdelingen gegeven waar de Landbouwhogeschool praktisch buiten staat. Dit is een ongewenste toestand, die voornamelijk ontstaat doordat aan de in vele richtingen verdeelde Landbouwhogeschool geen contactpunt wordt gevonden. Hoe hiervoor een oplossing moet worden gevonden kan door mij van deze plaats niet worden aangegeven, daarvoor is het probleem te gecompliceerd. Maar dat het ernstig bestudeerd moet worden staat m.i. vast.

En hiermede ben ik aan het eind van mijn betoog gekomen. Mij rest nog slechts mijn dank te betuigen aan mijn naaste medewerkers van het afgelopen jaar: de secretaris van de Senaat, collega SCHUFFELEN, de pro-secretaris collega THURLINGS en mijn rechterhand, het hoofd van de Afd. Onderwijszaken, drs GORTER. En dan mijn opvolger collega F. HELLINGA veel succes toe te wensen bij zijn arbeid. Dat hij de Landbouwhogeschool moge leiden in een periode van voortdurende bloei.

BIJLAGE

ENIGE ZAKELIJKE GEGEVENS BETREFFENDE HET STUDIEJAAR
1964/1965

BENOEMINGEN:

- Benoemd als vaste vertegenwoordiger van de Minister van Landbouw en Visserij in het Bestuur van de Landbouwhogeschool Ir. P. VAN DER SCHANS
- „ tot Rector Magnificus van de Landbouwhogeschool voor de periode van 21 september 1965 tot einde van het studiejaar 1967/1968 Prof. Ir. F. HELLINGA
- „ „ hoogleraar in de bodemkunde Prof. Dr. Ir. L. J. PONS
- „ „ hoogleraar in de hydraulica en de grondmechanica Ir. D. A. KRAIJENHOFF VAN DE LEUR
- „ „ buitengewoon hoogleraar in de cultuurtechniek Dr. Ir. R. H. A. VAN DUIN
- „ „ buitengewoon hoogleraar in de waterzuivering Dr. P. G. FOHR
- „ „ lector in de natuurkunde Dr. P. BRUYN
- „ „ lector in de marktkunde en het marktonderzoek Dr. Ir. M. T. G. MEULENBERG
- „ „ lector in de organische scheikunde Dr. H. C. VAN DER PLAS
- „ „ lector in de leer van het grasland Ir. J. G. P. DIRVEN
- „ „ hogeschoolarts A. DRIJVER

ONDSCHIEDINGEN:

- Ir. G. G. BOLHUIS en Mejuffrouw Dr. C. J. GORTER werden ter gelegenheid van de verjaardag van Hare Majesteit de Koningin benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau.
- Prof. Dr. H. J. DEN HERTOEG ontving van het Nederlands fonds voor chemie de Prof. Holleman-prijs als onderscheiding voor zijn wetenschappelijk werk op het gebied van heterocyclische verbindingen, pyridine en zijn derivaten in het bijzonder.
- Aan Prof. Dr. J. LYKLEMA werd dit jaar de prijs toegekend van de Biological Engineering Society en de International Federation for Medical Electronics and Biological Engineering voor het beste artikel in het Engelse tijdschrift Medical Electronics and Biological Engineering.
- Het Landbouwhogeschoolfonds stelde ook dit jaar een prijs beschikbaar voor landbouwwetenschappelijke publikaties, die van bijzondere kwaliteiten getuigen. Deze prijs werd toegekend aan Dr. Ir. L. BRADER voor zijn publikatie „Etude de la relation entre le scolyte des rameaux du caféier *Xyleborus Compactus* Eichh. et sa plante-hôte”.
- Aan Ir. A. ROZENDAAL, wetenschappelijk medewerker van het laboratorium voor fytopathologie, werd de ereprijs van het „Izaak Korteweg en Anna Ida Overwaterfonds uit Strijen” toegekend voor zijn verdiensten bij het virusonderzoek van aardappelen.
- Aan het laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt is de zilveren medaille van de Société Nationale d'Horticulture de France verleend voor het boekwerk „Cyclamen, a descriptive list of cultivars” door Wellensiek, Doorenbos, Van Bragt en Legro.
- Het laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt ontving de gouden medaille van de Royal Horticultural Society te Londen voor een Delphinium-inzending op de „Delphinium Show” te Londen.
- Mejuffrouw Dr. C. J. GORTER ontving op 5 juni 1965 de Médaille van de Universiteit van Luik, terwijl Dr. Ir. R. A. H. LEGRO een bronzen medaille ontving van de Société Nationale d'Horticulture de France.
- Prof. Dr. J. DE WILDE werd benoemd tot corresponderend lid van de Académie d'Agriculture de France.

ONDERWIJSOPDRACHTEN:

Opdrachten werden verleend tot het geven van onderwijs in:
 landbouwmeteorologie aan Dr. J. P. M. WOUDEBERG
 toponymie, dorpsvormen en verkaveling aan Mevr. Dr. A. EDELMAN-VLAM
 boshuishoudkunde aan Ir. J. A. LASSCHUIT
 bosexploitatie aan Ir. N. A. DEN HARTOG
 landhuishoudkundige problematiek van de landbouwontwikkeling in de ontwikkelingslanden aan Ir. R. A. L. LINCKLAEN ARRIËNS
 fytopathologie aan Dr. J. C. ZADOKS
 fysiologie van het parasitisme aan Mej. Dr. O. M. VAN ANDEL
 bodemkunde aan Dr. Ir. B. VERHOEVEN
 fysische chemie aan Drs. H. J. VAN DEN HUL
 planten解剖学 aan Ir. R. W. DEN OUTER
 differentiaal- en integraalrekening aan M. H. HENDRIKS
 staathuishoudkunde aan Drs. A. A. P. VAN DRUNEN
 organische scheikunde aan Dr. H. C. VAN DER PLAS
 analytische meetkunde aan Mej. Drs. W. G. VAN HOORN

STUDENTEN:

Aantal voor de eerste maal voor volledig onderwijs ingeschrevenen	442
Totaal aantal ingeschrevenen	1848
waarvan voor enkele lessen	43
Aantal uitgereikte ingenieursdiploma's	99
waarvan „met lof”	7
Aantal promoties tot doctor in de landbouwkunde	18

STUDENTENAKTIVITEITEN:

Ter gelegenheid van de 54e Dies Natalis van de Katholieke Studenten Vereniging „St. Franciscus Xaverius” voerde op 7 november 1964 de Studenten Spektakelvereniging „De Zingende Traktor” het toneelstuk „De Bacchanten” van Euripides op.

Het toneelgilde „Spelenderwijve” van de Wageningse Vrouwelijke Studenten Vereniging gaf op 19 februari 1965 een galavorstelling van het toneelstuk van Molière „De wijze vrouwen”.

Ter gelegenheid van het 2e lustrum van het Wageningse Studenten Toneel „Abigone” op 13 maart 1965, werd opgevoerd „Het huwelijk van de heer Mississippi” van Friedrich Dürrenmatt.

De Wageningse Studenten Tooneelvereniging gaf op 9 april 1965 een galavorstelling van „Chips with everything” van Arnold Wesker.

Het door de toneelverenigingen „De Zingende Traktor” en B.A.M. georganiseerde 5e Stutofes van 26 april tot en met 1 mei 1965 was een groot succes.

Ter gelegenheid van het 8e lustrum van de Wageningse Studenten Ruitervereniging „Rough Riders” vond op 8 mei 1965 een manege-uitvoering en een galabal plaats.

De Agromisaweek werd dit jaar van 10 mei tot en met 15 mei 1965 voor de 5e maal georganiseerd door katholieke en reformatorische studenten. De ontwikkeling, welke de Agromisaweken in de afgelopen jaren te zien gaven, onderstrepen hun grote waarde voor missionarissen en zendelingen, die hun werkzaamheden in tropische landen verrichten.

CONGRESSEN:

Van 26 t/m 29 april werd aan de Landbouwhogeschool een internationaal symposium over celdifferentiatie gehouden, waarvoor zich vele buitenlandse deelnemers hebben opgegeven.

Van 28 juni t/m 3 juli werd het Internationale congres over stikstof en grasland op het Dreyen-complex gehouden, waaraan eveneens een groot aantal deskundigen uit vele landen deelnam.

Van 5 t/m 9 juli organiseerde het laboratorium voor virologie samen met het instituut voor Plantenziektenkundig onderzoek een internationaal congres over plantenvirussen.

- De 30e Landbouwweek werd dit jaar van 29 juni tot 3 juli aan de Landbouwhogeschool georganiseerd.
- Van 12 juli tot 7 augustus vond de 13e Internationale cursus over Landbouwvoorlichting in de Aula van de Landbouwhogeschool plaats. Hieraan namen 84 personen uit 27 landen deel.
- De 3e Internationale Drainage cursus werd gehouden van 15 september tot 18 december onder auspiciën van het Internationaal Agrarisch Centrum.
- De eerste nematologische cursus voor buitenlandse studenten vond plaats van 15 maart tot 29 juni 1965.

BUITENLANDSE REIZEN:

- Prof. Mr. Dr. A. H. BALLENDUX verbleef voor de Wereldbank twee maanden in Iran en hield een lezing voor de Deutsche Stiftung für Entwicklungsländer in Berlijn.
- Prof. Dr. Ir. A. W. VAN DEN BAN hield een voordracht in Dublin en bracht een bezoek aan de Michigan State University (East Lansing) om te adviseren bij de opzet van een onderzoek in India, Nigeria, Brazilië, Turkije en Pakistan.
- Prof. Dr. H. J. BRAUN nam deel aan symposia in Freiburg en Göttingen.
- Prof. Dr. Ir. P. BURINGH nam deel aan het 8e Internationale Bodemkundige Congres in Bockarest. Op uitnodiging van de Syrische regering reisde Prof. BURINGH naar Syrië voor besprekingen in het kader van het Eufraat project. Voorts verbleef hij voor een onderzoeks- en opleidingsproject van de afdeling Tropische Bodemkunde in Turkije.
- Prof. Dr. Ir. J. T. P. BIJHOUWER hield voordrachten aan de Universiteit van New Castle.
- Prof. Dr. Ir. L. G. A. CORSTEN hield een voordracht op het Congres van de Belgische Vereniging van Wiskundeleraren te Brussel en bezocht het colloquium der Biometric Society in Praag.
- Prof. Ir. W. F. EIJSVOOGEL, Prof. Ir. M. L. 't HART, Prof. Dr. Ir. J. F. VAN RIJMSDIJK, Prof. Dr. TH. STEGENGA en Mevrouw Prof. C. W. VISSER bezochten Polen in het kader van de uitwisseling met de Universiteit van Warschau.
- Prof. EIJSVOOGEL bracht een bezoek aan de Landbouwkundige Faculteit van Indonesië te Bogor en woonde in Kiel het 3e Eeuwfeest van de Christina Albertina Universiteit bij.
- Prof. Dr. Ir. J. D. FERWERDA woonde in Parijs de Conferentie van het Instituut de recherche du coton et des textiles exotiques bij en verzorgde een voordracht voor het Institut für ausländische Wissenschaft te Berlijn.
- Prof. A. M. FRENS nam deel aan de wetenschappelijke jaarvergadering van het „Gesellschaft für Ernährungsphysiologie der Haustiere“ te Giessen.
- Prof. Ir. M. L. 't HART woonde in Londen de wintervergadering van de Britse Grasland Vereniging bij en nam deel aan een Symposium van de Europese Grasland Vereniging te Versailles.
- Prof. Ir. F. HELLINGA maakte een reis naar Suriname om te adviseren over agrohydrologisch en bodemfysisch onderzoek en gaf op uitnodiging van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (O.E.S.O.) een serie voordrachten over drainage aan het Istituto Agronomico Mediterraneo (Bari).
- Prof. HELLINGA en Drs. I. P. L. GORTER woonden in Brussel een vergadering van de werkgroep „landbouwkundigen“ van de Commissie van de E.E.G. bij.
- Prof. Dr. Ir. G. HELLINGA hield een gastcollege aan de bosbouwfaculteit van de Universiteit van München en reisde naar Gent voor een bespreking betreffende de Werkgroep I.U.F.R.O.
- Prof. Dr. H. J. DEN HERTOOG reisde op uitnodiging van de Poolse Akademie van Wetenschappen naar Polen en hield voordrachten aan de Universiteiten en Hogescholen van Warschau, Lodz, Krakow en Wroclaw.
- Prof. Dr. J. HORRING woonde de vergadering van de Deutsche Landwirtschafts-Gesellschaft in Wiesbaden bij.
- Prof. Dr. G. A. KOOY keerde in oktober 1964 terug uit Zuid-Afrika; gedurende zijn verblijf in dat land, gewijd aan een onderzoek, gaf hij voordrachten aan de Universiteit van Pretoria en de Universiteit van de Unie van Zuid-Afrika.
- Prof. A. KRUIDHOF hield een voordracht in Karlsruhe.
- Prof. Dr. Ir. H. A. LENIGER hield een voordracht op het 2e Europese Symposium voor Levensmiddelen in Frankfurt/M., terwijl tevens Ir. W. A. BEVERLOO dit Symposium bijwoonde.

- Prof. Dr. Ir. H. A. LENIGER en Prof. Dr. W. PILNIK bezochten laboratoria in Zwitserland en Duitsland.
- Prof. Dr. R. A. J. VAN LIER verbleef in Damascus waar hij de besprekingen inzake het eindrapport over het Eufraat project bijwoonde.
- Prof. Dr. J. LYKLEMA nam deel aan congressen te Brussel en Bristol en hield een lezing op het Colloid Symposium Potsdam te New York. Voorts maakte Prof. LYKLEMA een studiereis door de Verenigde Staten waar hij in verschillende plaatsen lezingen hield.
- Prof. Ir. A. MOENS woonde het Congrès international de génie rural in Lausanne bij, bezocht Frankrijk als lid van de Nederlandse delegatie landbouweconomen en was aanwezig bij een vergadering van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (O.E.S.O.) en de Internationale Organisatie voor Standaardisatie te Parijs. Voorts nam Prof. MOENS deel aan een bijeenkomst over internationale samenwerking op het terrein van de arbeidskunde in de landbouw op het eiland Guernsey.
- Prof. Dr. Ir. E. G. MULDER bracht een bezoek aan Madrid t.g.v. de 25e verjaardag van de Consejo superior de investigaciones científicas en verzorgde een lezing te Cambridge.
- Prof. MULDER en Prof. Dr. E. C. WASSINK namen deel aan een bijeenkomst van het International Biological Program te Praag.
- Prof. Dr. A. J. P. OORT hield een voordracht op het Internationaal Symposium over Host-parasite relationships te Budapest. Tijdens een bezoek aan de Landbouwhogeschool te Nitra (Tsjecho-Slowakije) verzorgde Prof. OORT twee voordrachten.
- Prof. Dr. W. PILNIK maakte een studiereis naar West-Pakistan, India, Iran en Israël en hield voordrachten voor de Internationale Fruchtsaftunione te Wenen, de Deutsche Fruchtsafttagung te Bad Homburg en het 2e Europese Levensmiddelen Symposium te Frankfurt.
- Prof. Mr. J. M. POLAK hield voordrachten in Gent en Kleef.
- Prof. Dr. R. PRAKKEN woonde het Mendel Symposium in Brno bij.
- Prof. Dr. F. W. PRINS vertoeft gedurende de maanden mei t/m oktober in Suriname en de Nederlandse Antillen in verband met een opdracht van de UNESCO betreffende reorganisatie van het onderwijs aldaar.
- Prof. Ir. G. J. QUAST maakte een studiereis naar Praag, Brunn, Luhacovice, Nitra, Bratislava en Wenen en woonde vergaderingen van de O.E.S.O. in Parijs bij.
- Prof. Dr. Ir. J. F. VAN RIEMSDIJK hield in Genève een voordracht voor de Werkgroep Rationalisatie in de Landbouw.
- Prof. Dr. B. H. SLICHER VAN BATH verzorgde een voordracht voor de Akademie Nauk te Warschau en het Congres Studio sull'alto medioevo te Spoleto (Italië). In Rogów (Polen) woonde Prof. SLICHER VAN BATH het Congres over landbouwgeschiedenis bij. Voorts verzorgde hij gastcolleges voor de Universiteit te Lissabon.
- Prof. Dr. J. SNEEP en Dr. J. G. TH. HERMSEN namen deel aan het 4e Eucarpiacongres in Scandinavië.
- Prof. Dr. TH. STEGENGA bracht met Dr. Ir. R. D. POLITIEK een bezoek aan veeteeltkundige instituten in Duitsland voor oriëntering omtrent de vooruitgang van het onderzoek.
- Prof. Dr. H. J. VENEMA bezocht Zuid-Frankrijk.
- Prof. Dr. Ir. J. P. H. VAN DER WANT was sectievoorzitter tijdens het Symposium over Fytiatrie en Fytofarmacie te Gent.
- Prof. Dr. J. DE WILDE hield de openingsrede op het Congrès de la Protection des Cultures Tropicales te Marseille en verzorgde op uitnodiging van de Academia Sinica een reeks voordrachten over experimentele en toegepaste entomologie in Peking. In Woodstock (Engeland) werd een bezoek gebracht aan de afdeling voor wetenschappelijk onderzoek van de Shell. Voorts nam Prof. DE WILDE deel aan het Symposium over Fytiatrie en Fytofarmacie te Gent.
- Prof. Dr. W. R. VAN WIJK, Ir. T. SCHNEIDER en drie technische medewerkers verbleven enige maanden in Tunesië aan het aldaar gevestigde „Arid Zone Institute”. Voorts hield Prof. VAN WIJK een aantal voordrachten in Tunis en Parksburg (U.S.A.)
- Prof. Dr. C. DEN HARTOG woonde de Meeting van de European Group of Nutritionists in Helsinki bij.
- Prof. Dr. P. HOEKSTRA maakte een studiereis naar Nigeria, Ghana, Côte d'Ivoire en Sénégal.

- Prof. Dr. M. F. MÖRZER BRUIJNS reisde naar Huntingdon ter bijwoning van het Symposium betreffende bestrijdingsmiddelen in het milieu en hun uitwerking op planten- en dierenwereld.
- Ir. M. VAN ALBADA hield een voordracht op de 2e Europese Plumveeconferentie in Bologna.
- Ir. G. G. BOLHUIS gaf voordrachten aan het Institut für ausländische Landwirtschaft te Berlijn.
- Ir. G. G. HEKKET woonde in Lausanne het 6e Congrès international de génie rural bij en bezocht met Ir. D. W. TARENSKEEN het irrigatieproject Budagóz in Spanje.
- Ir. HEKKET en Ir. J. W. DE ZEEUW reisden naar Polen om kennis te nemen van het cultuurtechnisch onderzoek en hoger onderwijs.
- Ir. S. H. JUSTESEN gaf gedurende het gehele studiejaar in het kader van de F.A.O. onderwijs aan het Instituto Interamericano de Ciencias Agrícolas de la O.E.A. in Turri Alba, Costa Rica.
- Ir. H. KUIPERS reisde naar München voor een bespreking op de Bayerische Landesanstalt für Bodenkultur, Pflanzenbau und Pflanzenschutz. Ir. KUIPERS en Ir. J. H. KOUWENHOVEN voerden besprekingen op het Institut für Bodenbearbeitung te Braunschweig betreffende de oprichting van een internationale organisatie voor het grondbewerkingsonderzoek.
- Ir. D. A. KRAIJENHOFF VAN DE LEUR nam deel aan werkbesprekingen van een internationale groep hydrologen aan het Imperial College te Londen. In de plaats van Prof. Ir. W. F. EIJSSVOOGEL woonde hij een vergadering bij over de Belgische waterhuishouding te Brussel.
- Dr. Ir. M. OOSTENBRINK woonde in Parijs bijeenkomsten van het O.R.S.T.O.M. en de vergadering van het bestuurscomité voor bodembioïologie bij. Dr. OOSTENBRINK en Drs. P. A. A. LOOF gaven voordrachten op het Internationaal Symposium over Fytiatrie en Fytofarmacie te Gent.
- Dr. Ir. R. D. POLITIEK nam deel aan de studiedagen van de Internationale Zoötechnische Vereniging in Lissabon en bezocht verschillende bedrijven in Madrid en omgeving. Dr. POLITIEK woonde de Bauerntagung in Berlijn bij en bracht met Ir. M. P. M. VOS een bezoek aan het Max Planck Institut für Tierzucht und Tierhaltung te Mariensee. Voorts werden lezingen gehouden in Berlijn, Gent, Mariensee en Lissabon.
- Dr. E. ABMA reisde op uitnodiging van de Cornell University naar Ithaca (U.S.A.), waar hij gedurende een jaar deelnam aan sociologisch onderzoek.
- Mej. Dr. O. M. VAN ANDEL en Dr. H. M. DEKHUIJZEN namen deel aan het congres over Hostparasite relationships in Madison (U.S.A.).
- Dr. J. H. BECKING verzorgde voordrachten in Greifswald, Rostock, Halle en Göttingen.
- Dr. W. T. BINNERTS hield voordrachten in Praag en Rome.
- Mevr. Dr. D. E. BREMER-REINDERS stelde zich in Duitsland op de hoogte van mutatieonderzoek
- Dr. F. W. BROEKMAN bezocht een congres in Brussel.
- Dr. P. J. BRUYN hield een voordracht in Marienbad (Tsjecho-Slowakije).
- Dr. A. K. CONSTANDE verbleef op uitnodiging van de Louisiana State University 5 maanden in Baton Rouge (U.S.A.) om een hoogleraar van deze Universiteit tijdens zijn sabbatical leave te vervangen.
- Ir. J. G. P. DIRVEN gaf een voordracht op het Internationaal Grasland Congres in Sao Paulo (Brazilië).
- Ir. D. B. W. M. VAN DUSSELDORP hield enige voordrachten tijdens een seminar, georganiseerd door het Rural Development College te Kopenhagen en bracht een bezoek aan Damascus ter bespreking van het eindrapport over het Eufrat-projekt. Op de terugreis werd het F.A.O.-hoofdkwartier in Rome bezocht.
- Dr. A. FUCHS verbleef gedurende een jaar in Canada.
- Dr. J. G. T. HERMSEN was gedurende het jaar 1964 aan diverse onderzoekcentra in de Verenigde Staten werkzaam om zich te verdiepen in bepaalde methoden en problemen van het veredelingsonderzoek aan zelfbestuivende graangewassen.
- Ir. K. J. HOEKSEMA verbleef op uitnodiging van de F.A.O. in de Soedan.
- Dr. A. J. M. LEEUWENBERG vertrok voor een verblijf van een jaar naar Yaoundé (Cameroun).
- Drs. J. H. VAN LOON hield voordrachten in Bad Kreuznach, Wenen, Dortmund, Guernsey en Münchhof.
- Dr. C. C. OOSTERLEE bezocht het congres van de European Society for Animal

Blood Group Research in Praag en hield een voordracht op het Symposium over Bloedgroepen op de 2e Europese Pluimveeconferentie in Bologna.

Ir. J. Ph. L. PETRI bracht een studiebezoek aan Zwitserland.

Dr. L. VAN DER PLAS verrichtte geologisch onderzoek in Zwitserland op verzoek van de Schweizerische Geologische Kommission.

Ir. T. SCHNEIDER hield een voordracht in Kopenhagen.

Dr. J. H. VAN DER VEEN woonde het Mutatiesymposium in Praag bij.

Dr. Ir. J. W. WOLDENDORP verzorgde een lezing in Parijs.

Dr. J. C. ZADOKS hield een voordracht voor de European and Mediterranean Plant Protection Organisation in Parijs.